

OBISK

OBISK KOČE NA PL. RAZOR MED LETOM 1948-1990

na planini Razor. Spodaj sta bili kuhinja in jedilnica, zgoraj pa skupna ležišča za 30 oseb. V naslednjih letih se je porajala tudi želja po gradnji koče pri izviru Tolminke, vendar so leta 1957 zopet usmerili vse moči v širjenje koče na planini Razor. Dela so z večjo ali manjšo zagnanostjo trajala vse do leta 1971, ko je prenovljena nudila 60 ležišč. Že leta 1978 so poškodbe po potresu zopet zahtevale popravilo, deloma pa so kočo spet razširili. Do leta 1984, ko so jo 22. julija ponovno odprli, je bilo opravljenih 11 000 prostovoljnih delovnih ur, do objekta pa je bilo zvoženih 380 ton gradbenega materiala.

Osnova naše analize je bilo preštevanje obiskovalcev in standardnih podatkov, ki so jih navedli v vpisni knjigi. Ti so zaporedna številka in ime obiskovalca, stalno bivališče, članstvo PZS, smer prihoda in smer odhoda. Seveda smo v statistično obdelavo lahko zajeli le tisti del populacije, ki se vpisuje v knjige. Teh je po naših ocenah okoli 70 odstotkov vseh obiskovalcev. Pri tem je večji delež tistih, ki se ne vpisujejo, med nedeljskimi izletniki in domačini.

Utrip planinstva v tem delu Julijskih Alp se najbolj zrcali v letnih obiskih skozi desetletja. Graf prikazuje obisk koče od leta 1948 pa do danes. Vseh vpisanih obiskovalcev je bilo do sedaj že 76 746. Naraščanje obiska lahko ponazorimo s funkcijo, ki je podobna logaritemski. Ta je domnevno značilna za obisk našega celotnega alpskega prostora. Nepojasnjene individualne odklone od funkcije lahko deloma pojasnimo s poglobljeno analizo naključnih in lokalnih vplivov, kot so vremenske razmere, popravila koče, odnos oskrbnika koče do obiskovalcev, potres leta 1976 ipd. Najbolj evidentna odklona sta v letih 73-75 v pozitivni smeri in v letih 81-84 v negativni smeri. Prvega bi lahko deloma pojasnili z vključitvijo koče v Slovensko planinsko transverzalo, drugega pa

s popravilom koče in težavami pri iskanju primerne oskrbnika koče. V zadnjih desetih letih je letno obiskalo kočo povprečno 2660 obiskovalcev, povprečni indeks naraščanja obiska je bil 1,05.

Če zaupamo statistiki, bo obisk še nekaj časa naraščal s podobno intenziteto. To pa bo v času ekološke ozaveščenosti javnosti in vse bolj heterogenega udejstvovanja v gorah še povečalo konflikte v tem prostoru.

Največji vpliv na sezonski obisk ima odprtost koče. Obravnavana koča je odprta od sredine junija do konca septembra, kar je odvisno tudi od vremena. V zimskem času je odprta le ob pomembnejših praznikih in zaradi vzdrževanja koče. Splošno znana je hipoteza, da sta julij in avgust najprimernejša za obisk gora, avgust pa je s svojimi 39 odstotki obiska nedvomno višek sezone.

Poti do koče v grobem predstavljajo križ, ki ga tvorijo smeri Tolmin-Razor-Bohinj in Krn-Razor-Baška grapa. Slovenska planinska transverzala poteka v smeri Krn-Razor-Baška grapa, Geološka pot in E-7 pa v smeri Tolmin-Razor-Baška grapa. Prek 50 odstotkov obiskovalcev pride in prav toliko zapusti planino Razor

Koča na planini Razor leta 1948 (Foto J. Vidmar)

iz Tolminskih Raven in Stadorja, kjer jim večji del dostopa iz doline skrajša osebno vozilo. Nekaj manj kot 20 odstotkov obiskovalcev pa uporablja najbolj zahtevne poti, v tem primeru v smeri Črna prst-Razor-Krn, kjer poteka tudi Slovenska transverzala. Nekoliko več obiskovalcev prihaja iz smeri Krn in Stador, odhaja pa proti Bohinju.

Analiza kraja stalnega bivališča je potrdila nacionalno pomembnost tega prostora kot dela Julijskih Alp, saj je le 37 odstotkov obiskovalcev kočje iz širše Tolminske. Iz drugih delov Slovenije je kar 53 odstotkov, 7 odstotkov je tujcev, le dober odstotek obiskovalcev pa je iz drugih republik bivše Jugoslavije.

Podatek o 71 -odstotni pripadnosti obiskovalcev Planinski zvezi Slovenije (PZS) kaže na velik vpliv te organizacije v naših Alpah. V nečlanih so zajeti tudi tujci, ki pa so zvečina člani svojih planinskih organizacij.

Iz analize obiska kočje na Planini Razor je mogoče povzeti naslednje:

Zaradi svoje lege in vključitve v sistem transverzalnih poti je kočja na planini Razor izrazito nacionalnega pomena, saj je kar 63 odstotkov obiskovalcev doma zunaj Tolminske. Zaradi tega domnevamo, da so rezultati analize obiska v tem prostoru več ali manj značilni tudi za preostali alpski prostor pri nas.

Rezultati prikazujejo zakonitosti letnih in mesečnih obiskov v tem delu Julijskih Alp. Ker se obisk funkcijsko povečuje in se bo predvidoma tudi v prihodnje, lahko pričakujemo, da bodo tu v prihodnje konflikti še izrazitejši.

Evidentiran je bil velik vpliv, ki ga imajo nacio-

nalne transverzale na povečan obisk v prostoru. Velik sezonski obisk naših gora v poletnih mesecih je že znan in kulminira v avgustu s kar 39 odstotkov vseh obiskovalcev.

Zelo velik del obiskovalcev (v našem primeru prek 60 odstotkov) uporablja za dostop in sestop najlažje poti in »dokler se da« z osebnim vozilom, zelo majhen del pa najtežje popotniške poti (pod 20 odstotkov). Ker je kar 71 odstotkov vseh obiskovalcev članov PZ Slovenije, je vpliv te organizacije na dogajanje v alpskem prostoru nedvomno velik. Zato nosi seveda tudi veliko odgovornost. Zaradi tega se mora v bodoče vse bolj povezovati z drugimi mejnimi strokami in organizacijami, ki jih zastopajo (kmetijstvo, gozdarstvo, TNP, etnologi, ekologi), ter skupaj z njimi reševati probleme alpskega in predalpskega prostora.

Viri

Kozorog, E., 1991: Gorniške dejavnosti v porečju Tolminke, oddano gradivo za etnološki zbornik, Tolmin.

Rovšček, Ž., 1985: Koča na Pl. Razor, PV 1985/2, PZS Lj.

Uršič, H., 1948: Koča na planini Razor, PV 1948/10, PZS, Lj.

Uršič, H., 1965: Soška podružnica SPD, PV 1956/11, PZSLj.

Zupane, O., 1975: Naše planinstvo, Tolminski zbornik, str. 473-477.

- 1948-1990: Vpisne knjige kočje na planini Razor, Pokrajinski arhiv, Nova Gorica.

PRAVA OPREMA ZA UGODNO SMUKO

TELEMARK JE SPET V MODI

DEJAN OGRINEC

»Telemark« je smučanje, ki prebivalcem zahodne poloble ponuja nekaj novega, modernega, privlačnega. Tudi prezentacija na tržišču daje telemarku pridih svežine in starožitne lepote, rahel pobeg iz sedanosti v zgodovino smučanja.

To ni nič drugačen način smučanja kot tisto že pred dobrimi sto leti znano gibanje pozimi v Skandinaviji. V poznem 19. stoletju se je v okolici kraja Morgedal, pokrajina Telemark, z njim ukvarjal danes najbolj znani **Sondre Norheim**. Teleslog je razvijal, dokler ni na tekmovanju v smučarskih skokih v Oslu iz gledalcev izvalil glasno občudovanje: ne samo s svojim 28-metrskim skokom, ampak tudi z elegantnim zavojem, ki so ga kasneje poimenovali »telemark-garland«. Ta način zavoja je bil za tedanja opremo ena izmed najbolj uporabnih variant

zavijanja s prosto peto. V tem je srž razlike med današnjo alpsko in tako imenovano tehniko »free-heel« (tehnika smučanja s prosto se dvigajočo peto). Tedaj so imeli še ravne lesene smuči brez stranskega loka.

NORDIJSKO IN ALPSKO SMUČANJE

V položaju telemarka si lahko obremenil smučko v sprednjem položaju in s tem dosegel učinek ene same dolge smuči s stranskim lokom (ki ga vidimo, če smučko pogledamo od zgoraj).

Drugi pomemben prispevek k tej norveški šoli je dal raziskovalec **Fridtjof Nansen**. Leta 1888 je končal 500 kilometrov dolgo potovanje okoli južne Grenlandije in leta 1890 izdal knjigo o tej ekspediciji. To je bila prva širše sprejeta knjiga o smučarski tehniki, razvoju in filozofiji smučanja.